

NAJVÝZNAMNEJŠIE HISTORICKÉ OSOBNOSTI SPOJENÉ S MESTOM LIMANOWA

Mesto Limanowa rozprestierajúce sa v Beskide Wyspowom sa v priebehu storočí systematicky rozvíjalo. Udalosti a procesy zmien, ku ktorým tu dochádzalo, rozhodovali o civilizačnom pokroku mestečka. Všetko to tvorili ľudia, ktorí tu žili a na ktorých by sme nemali zabudnúť. Nemôžeme však spomenúť každého. Preto predstavím aspoň niekoľkých reprezentantov jednotlivých oblastí, s ktorými sa viaže všeobecne chápaný rozvoj mesta.

Najstaršie zmienky o Limanowej pochádzajú približne z roku 1476, ale prvou hodnovernou správou o pôvodnej dedine Ilmanowa je zápis o rozdelení majetku po **Piotrovi Slupskom** z roku 1489. Rod **Slupských (s erbom Družyna)** vládol v Limanowej asi jedno storočie. V roku 1520 dedinu kúpil krakovský stolník **Achacy Jordan (s erbom Trąba)** a v roku 1565 **Stanisław Jordan** obdržal od kráľa Žigmunda Augusta pre Ilmanowu mestské privilégium. V roku 1639 sa Limanowa aj s príslušnými pozemkami dostala do rúk krakovského stolníka **Achacyho Przełęckého**, ktorý tu vládol do roku 1645. Vďaka nemu došlo k hospodárskemu aj správnenému usporiadaniu mestečka.

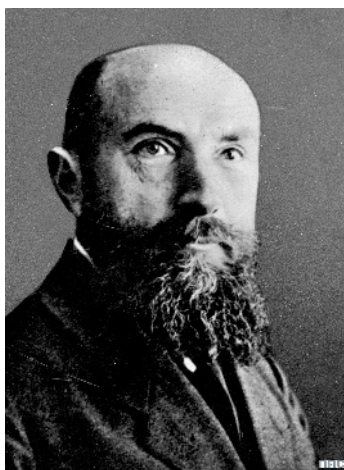
Po delení Poľska sa mesto dostalo do nowosączského obvodu. Dobrý vplyv na jeho rozvoj malo obdobie, keď patrilo pod správu Rakúska. V roku 1867 bol zriadený Limanowski okres, čo zvýšilo prestíž mesta. Prvým mešťanostom bol **Walenty Jaworowski** a posledným pred druhou svetovou vojnou **Stanisław Alojzy Nowak**.

V 19. stor. Limanowa nadobúda typické mestské črty. Spomína to začiatkom 20. stor. prof. Franciszek Bujak v úvode monografie *Limanowa – okresné mestečko v západnej Haliči – spoločenský a hospodársky stav* vydané v roku 1902, kde o. i. zdôraznil: (...) *Limanowa je stále malým horským mestečkom, aj keď jej rozvoj podporujú dôležité činitele, napr. mnohé dobytčie jarmoky, ale aj okolnosť, že je sídlom okresného súdu, starostovstva a iných správnych úradov, že má v okruhu 4 míl jednu lekárňu a dvoch lekárov. Všetky tieto faktory priťahujú každý deň do mesta pomerne veľký počet okolitých obyvateľov. Priamy vplyv mesta na okolie prejavujúci sa vo vzájomnej ekonomickej závislosti je, samozrejme, slabý a územne obmedzený, pretože nemá dostatok síl obsiahnuť a vyčerpať všetko to, čo produkujú dokonca aj tie najchudobnejšie goralské dediny. Na druhej strane zasa Limanowa nie je schopná uspokojiť všetky ich kultúrne potreby. Ale bez pivovaru a železničnej stanice, ktoré sú oficiálne (podľa názvu) považované za súčasť mestečka, hoci ležia na území dvoch susedných dedín, by mesto nemalo v súčasnosti ani len takýto význam. Z južnej strany sa s mestečkom*

bezprostredne spája, aj keď oddelený potokom, areál kúrie Stara Wieś s pivovarom a niekoľkými budovami, v ktorých sídli časť limanowskej ľudovej školy, telocvičňa Sokola a Úverový spolok v Limanowej. Zo severozápadu oddeľuje ďalší potok niekoľko domov na území dediny Sowlina, ktoré sú postavené úplne ako domy v meste a obývajú ich úradníci pracujúci v limanowských kanceláriách, a trochu vyššie nad nimi leží železničná stanica.

Limanowské námestie koncom 19. stor.

Kým bol **Franciszek Bujak**?

Narodil sa 16. augusta 1875 v dedine Maszkienice v Brzeskom okrese ako syn Anny a Jakuba Bujakovcov. Bolo to poslušné a svedomité dieťa. Kým začal navštevovať ľudovú školu, vedel už čítať a písať. Otec ho predurčil na cestu kňaza, a preto po dovŕšení 10 rokov opúšťa rodinný dom. V rokoch 1886-1894 navštevoval gymnázium v Bochni a hneď po maturite začal študovať na Filozoficko-historickej fakulte Jagelovskej univerzity v Krakove. Študijný odbor, ktorý si zvolil proti vôli otca, mal pre Bujaka neľahké následky - musel sa zmáhať nielen so zlým zdravím, ale aj s materiálnymi ťažkosťami. Jeho vzdorovitosť, zaťatosť a očarenie vedou mu v roku 1899 pomohli získať

titul doktora v odbore hospodárskych dejín Poľska. V rokoch 1901-1902 si dopĺňal vzdelanie štúdiom v Lipsku, Ríme a v Janove. Po návrate s cudziny pracoval ako asistent na Jagelovskej univerzite, v knižniciach (v Jagelovskej knižnici) a v archívoch (v Krajinskom archíve mestských a obecných listín v Krakove).

Ukončenie zahraničného štúdia sa spája s uzavretím manželstva s Ewou Kromsztyk, s ktorou mal tri deti – Ewu, Jakuba a Stanisława. Prežil však len Jakub, známy horolezec a lyžiar, ktorý po vojne zahynul za neznámych okolností.

V roku 1905 sa Franciszek Bujak habilitoval v odbore hospodárskych dejín a na základe vedeckej rozpravy *Štúdium osadníctva Malopolska* získal titul docenta Jagelovskej univerzity. Rok 1909 mu priniesol titul mimoriadneho profesora a stal sa vedúcim novo utvorenej Katedry hospodárskych dejín JU v Krakove, kde pracoval do roku 1919. Pred prvou svetovou vojnou sa Bujak zapojil do haličského ľudového hnutia a spolupracoval s Poľskou ľudovou stranou Piast. V roku 1919 bol ako expert v oblasti hospodárskych záležitostí členom poľskej delegácie na mierovej konferencii v Paríži. Na Varšavskej univerzite bol menovaný za riadneho profesora spoločensko-hospodárskych dejín a na tomto pracovisku pôsobil do roku 1921.

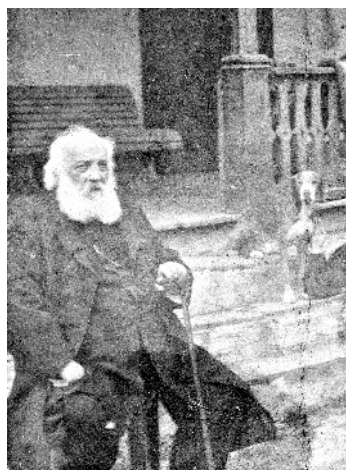
V roku 1920 bol istý čas ministrom poľnohospodárstva a agrárnych reforiem vo vláde Władysława Grabského. V akademickom roku 1920/21 sa stal vedúcim Katedry spoločensko-hospodárskych dejín Univerzity Jána Kazimíra v Lvove a pôsobil tam do roku 1943. Franciszek Bujak sa aktívne zapájal do vedeckého života v Poľsku a svojou činnosťou zahŕňal celkový rozvoj historických vied. Vytvoril vedeckú školu poľských hospodárskych dejín, hlavne dejín vidieka. Od roku 1917 bol členom korešpondentom Poľskej akadémie znalostí a do roku 1922 jej aktívnym členom. V období pôsobenia v Lvove založil niekoľko časopisov, ktorých bol redaktorom: *Ročenka spoločenských a hospodárskych dejín od r. 1931* (Rocznik Dziejów Społecznych i Gospodarczych od 1931), *Knižnica dejín kultúry vidieka* (Biblioteka dziejów kultury wsi) a *Vidiek a štát* (Wieś i Państwo). V polovici 30. rokov obmedzil svoju didaktickú prácu a venoval sa hlavne organizačnej a vlastnej tvorivej činnosti.

Posledné roky druhej svetovej vojny strávil v Krakove, kde sa v roku 1945 zamestnal na Jagelovskej univerzite ako profesor. O rok neskôr bol poverený vedením Katedry družstevnej ekonomiky na Poľnohospodárskej fakulte JU. V prvých povojnových rokoch sa zapojil do vedeckej a organizačnej práce Vedeckého výboru pre vrátené územie (územie západného Poľska, pozn. prekl.). V roku 1948 odišiel do dôchodku a v roku 1951 sa stal

čestným členom Poľskej akadémie vied. Zomrel 21. marca 1953 v Krakove a je pochovaný na Rakowickom cintoríne.

Na kultivovanie vlasteneckých ideí v období rakúskej nadvlády mali veľký vplyv ľudia sústredení v organizácii Sokol, ktorá vznikla v Limanowej 16. septembra 1893.

K jej aktívnym členom v prvých rokoch pôsobenia patrili: **Kazimierz Żuławski** – prvý predseda limanowského oddielu Sokola, majiteľ majetku a kúrie Słomiana v Młynnom, účastník Januárového povstania, ktorý bojoval v oddiele Mariana Langiewicza; **Emanuel Winter** – podpredseda Sokola, korešpondent časopisu *Przewodnik Gimmnastyczny – Sokół* vydávaného v Lvove. Pochádzal z Mszany Dolnej; **Leon Dihn** – riaditeľ limanowského pivovaru; **Franciszek Stephen** – prednosta železničnej stanice; **Dr. Karol Młodzik** – limanowski advokát; **Walery Wieniawa Zubrzycki** – limanowski lekárnik; **Zygmunt Mars** – syn Józefa, majiteľa kúrie v Starej Wsi, prednosta limanowského okresu a kolátor nového kostola, ktorého výstavba sa začala v roku 1911; **Józef Sikora** – úradník železníc; **Stanisław Oraczewski** – tajomník okresnej rady v Limanowej; **Wincenty Potocki** – pracovník Haličského statkárskeho úverového spolku (Galicyjskie Towarzystwo Kredytowo-Ziemskie); kanoník **Kazimierz Łazarski** – limanowski farár, **Józef Mars** – majiteľ starowiejskeho veľkostatku, činiteľ v spoločenskej a hospodárskej oblasti, založiteľ Zálohového spolku v Limanowej, aktívne podporoval účastníkov Januárového povstania; **Dr. Kazimierz Kruk** – okresný lekár – vládny fyzik.

Niektorým zo spomínaných osobností sa budem venovať bližšie. **Józef Mars (1819-1905)** – korene limanowského rodu Marsovcov (s erbom Noga), ktorý patrili k siewierskej šľachte, siahajú do Strzyżowic v Olkuszskom okrese (od roku 1867 v Będzińskom okrese). Józef sa narodil 3. decembra 1819 v rodine majiteľa veľkostatku v Strzyżowiciach Kaspra Marsa a Elżbiety, rodenej Chodakowskej. Vo svojom pamätníku, ktorého fragmenty sa zachovali v zbierkach Regionálneho múzea limanowskej zeme, spomínal: *Detstvo som strávil v rodnom dome pod dohľadom starostlivej matky, ktorá sa starala aj o moje vzdelanie. Jej vďačím za základné vedomosti. Otec ma zasa učil šermovať a jazdiť na koni. Mal som teda koníka, šabličku, pištoľku a krakovský kroj. Keď v roku 1831 vybuchlo povstanie, vybral som sa na svojom koníkovi na*

vojenskú výpravu. Povzbudený túžbou po neobyčajných príhodách som vo svojej vojenskej výzbroji utiekol k povstancom, ktorí mi však poďakovali, že som ešte dieťa, že na vojne deti nepotrebujú a odprevadili ma domov.

Keď mal Józef dvanásť rokov, zomrela mu matka. Otec ho poslal do penziónu k Lazarovcom v susednej dedine, kde strávil dva roky. V roku 1834 odišiel do Krakova, kde začal študovať na Gymnáziu sv. Anny. Ako študent tretieho ročníka dostal povolenie navštevovať pedagogické kurzy na univerzite. Po ich absolvovaní dostal povolenie vyučovať v penziónoch. Popri ďalšom štúdiu na gymnáziu celý čas učil v penziónoch, čo predstavovalo hlavný zdroj jeho obživy, keďže otec sa musel starať o niekoľko jeho súrodencov a nemohol ho finančne podporovať. Po skončení gymnázia a po doročnom filologickom štúdiu sa zapísal na medicínu na krakovskej univerzite. Po dvoch rokoch štúdium prerušil a začal študovať ďalší odbor – fyziku, ale tiež ho neskončil. Opustil Krakov a vybral sa k strýkovi Antonimu Marsovi na veľkostatoch v Malinowiciach, kde sa stal pomocníkom pre ekonomické záležitosti. Pri príležitosti vybavovania služobných záležitostí svojho strýka v Krakove sa zoznámil s Franciszkou Źelechowskou, dcérou majiteľa Łętowne pri Przemysli Pawła Źelechowského (s erbom Ciołek), a onedlho sa zosobášili. Mali spolu šiestich synov – Antoniho Izydora, Jana Nepomucena, Stanisława Oktawiana, Zygmunta Feliksa, Kazimierza Leona a Tadeusza Grzegorza a tri dcéry – Augustynu, Mariu Annu a Annu Jadwigu.

Józef Mars v dôsledku príbuzenských vzťahov prevzal časť majetku v Starej Wsi – Limanowej za rentu vdove po predchádzajúcom majiteľovi veľkostatku Konstantym Stopnickom, ktorá bola príbuznou jeho manželky Franciszky a ktorá sa tam v roku 1855 nastálo usadila aj s rodinou. Postupne prevzal majetok manželkiných bratov a sestier. Zložité dedičské záležitosti sa riešili 10 rokov.

Po ich usporiadaní sa Antoni Mars aktívne zapojil do verejnoprospešných prác a do hospodárskych a vlasteneckých iniciatív. V Limanovskom okrese bol náčelníkom Mierovej organizácie, inicioval založenie zmierovacích súdov, ktoré sa zaoberali hlavne spormi majetkového charakteru medzi zemanmi. Bol tiež iniciátorom založenia Úverového spolku (1877) a spoluzakladateľom Domu zákaziek (Dom Zleceń), ktorý pôsobil v 60. rokoch 19. stor., Poľnohospodárskeho a komisionálneho domu „Józef Mars a spol.” a v roku 1882 založil Spolok ochrany vlastníctva pôdy. Bol kolátorom (patrónom a dobrodincom) limanovského kostola a od 3. mája 1891 zástupcom predsedu Výboru pre výstavbu kostola

v Limanowej. Počas 40 rokov spravovania veľkostatku Józef Mars svoj majetok zveladil a spolu s pivovarom ho priviedol k rozkvetu.

Aktívne podporoval Januárové povstanie. Vo spojích pamätníkoch si zapísal: *Po povstaní v roku 1863 bol v Haliči vyhlásený vojnový stav, prebiehalo teda vyšetrovanie a zatýkanie ľudí, ktorí pomáhali povstancom alebo sa sami zúčastnili povstania. Vojenský súd vynášal rozsudky na odsedenie si trestu vo väzení alebo v ťažkom žalári, pre niektorých aj na pár rokov (...). Ja som bol činný ako okresný náčelník Mierovej organizácie zriadenej v Haliči: osвета a národná sloboda boli podriadené revolučnej varšavskej moci, v Krakove reprezentovanej Krakovskou radou. Bol som poverený vystavovať účty, zostavovať výročné správy a kontrolovať pokladňu Nowosączského obvodu a vyberať príspevky na podporu povstania. Najdôležitejšiu činnosť som vykonával v Dome zákaziek v Nowom Sączy, ktorý som sám založil a riadil (...). Prebiehali teda revízie – alebo v Dome zákaziek, alebo v kúrii v Starej Wsi, obyčajne každý týždeň a občas aj dvakrát za týždeň, sprevádzané vojenskou eskortou s bodákmi pri dverách a pri každom okne (...).*

Po povstaní bol istý čas vo väzení. Dostal rozkaz dostať sa pred vojenský súd v Krakove. Vyšetrovanie v súde prebiehalo niekoľko týždňov, ale nakoniec zo všetkého vyviazol bez ujmy. V neskorších rokoch viedol oživenú hospodársku a kultúrnu činnosť, založil napríklad divadlo. V roku 1896 sa stal predsedom Sokola a limanowskému oddielu poskytol sídlo – jednu z miestností vo vlastnej budove, hneď vedľa kúrie. Dozorná rada Úverového spolku na svojom zasadnutí 10. júla 1900 schválila, že Antonimu Józefovi Marsovi odovzdá za spoločenskú angažovanosť v prospech Limanowej Pozdravný list za zásluhy nasledovného znenia: *DŌSTOJNÝ PANE! – Dvadsať rokov ste boli dušou Úverového spolku v Limanowej nielen ako jeho Tvorca, ktorý začínal s prázdnyimi rukami, ale v zárodku ste spolok vlatnou štedrosťou podporovali, obetovali ste sa mu bezo zvyšku a vlastné rodinné záujmy ste presunuli na synov. Tvorivou mysl'ou ste vskriesili do života úplne novú inštitúciu – akej vzor sa v krajine nenašiel, t.j. Spolok ochrany vlastníctva pôdy, ktorý v priebehu 14 rokov zachránil pôdu ohrozenú vyvlastnením cudzími živlami patriacu niekoľkým stovkám rodín. Zorganizovali ste pri našom spolku Fond pomoci chudobným, ktorí vyhoreli. Vzali ste si na seba bremeno riadiť ako zástupca Štátnu banku, vec takú dôležitú pre náš okres (...)* – podpísaní: **kňaz Ignacy Górski** – predseda, **kňaz Kazimierz Łazarski** – podpredseda, **Stanisław Potocki**, **Dr. Karol Młodzik**, **Marian Kwiatkowski**, **kňaz Jan Bubula**, **Dr. Włodzimierz Wójtowicz**, **Franciszek Czeczótka**.

Zygmunt Mars.

Nemenej aktívny ako Józef Mars bol aj jeho syn **Zygnunt Mars**, ktorý spravoval veľkostatok v Starej Wsi od roku 1892. Narodil sa v roku 1859 a bol najmladším synom Józefa a Franciszky Źelechowských. O jeho vzdelaní sa nezachovala žiadna správa. V roku 1887 sa oženil s Jadwigou Zielińskou z Klęczian. Manželia boli bezdetní. Okrem povinností spojených s efektívnym spravovaním majetku a pivovaru v Limanowej sa Zygmuntovi Marsovi podarilo zmierniť a dobehnúť straty spôsobené prvou svetovou vojnou. Dlhé roky plnil funkciu prednostu vzorového Limanowského okresu a kolátora kostola v Limanowej. Bol členom dozornej rady Úverového spolku a členom poroty v súťaži Poľské úžitkové umenie, ktorú spolok zorganizoval v Krakove s cieľom vybrať najlepší projekt na výstavbu kostola – pamätníka Ústavy 3. mája v Limanowej. Spolupracoval s tajomníkom Okresnej rady v Limanowej Józefom Alojzom Beckom, tvorcom myšlienky územných samospráv, (otcom Józefa Becka – neskoršieho ministra zahraničných vecí II. Poľskej republiky). Po schválení agrárnej reformy v roku 1944 Zygmuntovi štát odobral všetku pôdu aj limanowskú kúriu, ktorú musel opustiť s celou rodinou. Býval v malom domčeku neďaleko kúrie, na tzv. „spálenisku“, kde sa oňho starala Róza Pikówna. Zomrel v roku 1945 a je pochovaný v limanowskej kaplnke – v rodinnej hrobke Marsovcov.

Významnú úlohu v spoločenskej činnosti v Limanowej v 19. stor. zohrala rodina limanowských lekárníkov. Prvým lekárníkom, ktorého meno sa objavilo v dokumentoch v Limanowej, bol **Ludwik Müller**. Jeho lekáreň sa nachádzala na Szpitalnej ulici (neskôr Krakowskej) vedľa dreveného kostola, hneď pri fare, smerom na Krakov. Bol to široký murovaný dom so škrídl'ovou strechou a zdôrazňoval zámožnosť majiteľov. Bola to jediná lekáreň v okrese a vďaka tomu dlhé roky výborne prosperovala. Za domom sa nachádzala veľká záhrada s altánkom a s detským ihriskom. V roku 1813 sa Ludwikovi Müllerovi a jeho manželke Józefine, rodenej Sobotnik, narodil prvý syn **Antoni Müller (1813-1884)**, ktorý študoval farmáciu v Ľvove a získal tam titul magistra farmácie. Istý čas bol zamestnaný v oblastnej lekárni Jana Woycikowského v Nowom Sączu. Vrátil sa však do Limanowej, kde zdedil lekáreň po otcovi. Tu sa v roku 1842 oženil s o deväť rokov mladšou devätnásťročnou Karolinou Heinleinovou (nar. v r. 1823, dcérou Tomasza a Katarzyny, rodenu Schoebe).

Antoni Müller.

Rodina Karoliny a Antoniho bola početná – mali päť dcér a troch synov. Táto vážená rodina žila v elegantnej vzornej domácnosti, ako sa vtedy hovorilo „žila na vysokej nohe“. Vyžadoval si to post Antoniho Müllera, ktorý plnil rôzne spoločenské funkcie, bol napr. zástupcom mešťanostu v Limanowej. O vysokú úroveň života sa starala manželka Karolina. Okrem slúžky a kuchárky mali aj vychovávateľku a „Fraulein“, ktorá učila deti cudzie jazyky a hru na klavíri.

Najstaršia z dcér sa volala Bronisława Antonina a ďalšie deti sa narodili v poradí: Władysław, Leokádia Józefa, Antoni Henryk Julian, Aleksandra Alojza, Franciszka Gabriela, Stanisław Józef, Antonina Maria Eugenia.

Dvaja Antoniho synovia zomreli ešte v detskom veku, tretí Antoni Henryk Julian, magister farmácie, ktorému mal otec odovzdať limanowskú lekárňu, zomrel náhle v roku 1880 ako 25-ročný mládenec. Po tragédii, akou bola strata tretieho syna, sa manželia nervovo zrútili. V danej situácii Antoni požiadal Lekárske grémium v Krakove o pomocníka do lekárne. Na výzvu odpovedal mladý magister farmácie Walerian Wieniawa Zubrzycki, ktorý prišiel do Limanowej v roku 1883. Veľmi rýchlo si získal dôveru svojho nadriadeného, ba čo viac – oženil sa s Franciszkou Gabrielou Müllerovou.

Po tragických udalostiach sa Antonimu Müllerovi začalo postupne zhoršovať zdravie, až napokon 13. júla 1884 zomrel. Lekárňu prevzala jeho manželka Karolina a viedol ju Walerian Zubrzycki. Po roku 1885 zomrela aj Karolina a 20. marca 1885 sa majiteľom lekárne stal Walerian Wieniawa Zubrzycki, Franciszkin manžel. Tým sa v limanowskej lekárni končí obdobie spravovania rodiny Müllerovcov a začína obdobie rodiny Zubrzyckých.

Walerian Wieniawa Zubrzycki (1857-1926) sa narodil v Brzostku pri rieke Wisłoka v Podkarpatskom kraji ako syn Ignacyho a Wiktorie. Po predčasnej otcovej smrti sa jeho poručníkom stal Julian Zubrzycki, majiteľ veľkostatku v Rabke. Walerian začal v roku 1880 dvojročné štúdium farmácie na Jagelovskej univerzite a po jeho ukončení v roku 1882 získal titul magistra. Keď v roku 1885 prevzal lekárňu – potvrdením tohto faktu bola informácia v časopise Haličskej lekárenskej

spoločnosti z roku 1886 – obdržal aj potrebnú koncesiu na jej vedenie. Walerian Zubrzycki mal s Franciszkou Müllerovou štyri deti. Najstarší syn January, neskorší profesor, bol prednostom Gynekologickej kliniky Jagelovskej univerzity. Bol jedným z priekopníkov poľskej gynekológie a po 2. svetovej vojne tvorcom Pomoranskej lekárskej akadémie v Štetíne. Neskôr sa im narodili tri dcéry: Klementyna, Wiktorina a Maria. Klementyna a Wiktorina skončili v roku 1910 farmáciu a začali pracovať v otcovej lekárni v Limanowej. Najmladšia dcéra Mária ukončila hru na klavíri na konzervatóriu v Krakove. V roku 1885 Walerian Zubrzycki kúpil dom na tej istej Krakowskej ulici ako bola svokrova lekárňa, ktorý sa odvtedy stal ich rodinným domom. Z ulice sa doň vstupovalo cez charakteristickú veľkú vstupnú bránu a od ulice mal drevenú verandu. Časť miestností bola adaptovaná na lekárňu. Odvtedy sa dejiny lekárne Pod hviezdou v Limanowej odvíjajú už od tohto miesta.

V roku 1889 sa správcom limanowskej farnosti stal **kňaz Kazimierz Łazarski** a od roku 1891 záležitosti spojené s výstavbou kostola v Limanowej naberajú tempo. 3. mája toho istého roku sa uskutočnilo prvé zasadnutie Výboru pre výstavbu kostola v Limanowej, kde sa rozhodlo o postavení chrámu ako pamätníka Ústavy 3. mája.

Na čele štrnásťčlenného výboru stál limanowský **kňaz Kazimierz Łazarski** a jeho členmi boli známe a vážené osobnosti v Limanowej, okrem iných **Józef Mars** – majiteľ kúrie v Starej Wsi, **Antoni Janik** – mešťanosta Limanowej; **Dr. Kazimierz Żelechowski**, **Eugeniusz Rozwadowski** – radca (najbohatší kupec v Limanowej), **Zygmunt Mars** – neskorší prednosta okresu, **Walerian Zubrzycki** – lekárnik, ktorý sa stal veľkým nadšencom výstavby nového kostola a počas prác podporoval kňaza Kazimierza Łazarského.

Walerian Wieniawa Zybrzycki bol v roku 1891 zvolený za mešťanostu Limanowej. Túto funkciu plnil niekoľko rokov a vtedy sa stal aj náčelníkom Dobrovoľnej hasičskej stráže v Limanowej. Ako mešťanosta sa výrazne angažoval v spoločenskom živote a pričínal sa k výstavbe a rozkvetu tohto zanedbaného mestečka. Počas jeho funkčného obdobia bola vytýčená ulica s pôvodným názvom Ku Mordarce, na ktorej si veľmi rýchlo postavila svoje rezidencie limanovská elita. Ako mešťanosta sa pričínal k zarybneniu rybníkov a riek limanowského regiónu. Plnil tiež funkciu limanowského agenta Spolku vzájomného poistenia (Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń) so sídlom v Krakove. Zubrzycki zomrel v roku 1927 a je pochovaný na limanovskom farskom cintoríne neďaleko rodinnej kaplnky Marsovcov. Kým žil, udržiaval blízke kontakty s prelátom Kazimierzom Łazarským, ktorý bol jeho susedom. Zubrzyckého najstaršia dcéra Klementyna celú výstavbu limanowského

kostola – aj tie najmenšie zmeny – dokumentovala fotografovaním. *Klementyna Zubrzycka* kultivovala farmaceutické rodinné tradície. Vydala sa za *Zdzisława Bączkowského*, tiež magistra farmácie, známeho verejného činiteľa v Limanowej.

Kňaz Kazimierz Łazarski (1858-1944) – nepochybne patrí k navýznamnejším limanowským farárom. Poctený mnohými čestnými titulmi zo strany cirkvi sa dočkal uznania aj od štátu, keď mu 12. novembra 1931 prezident PR Ignacy Mościcki udelil dôstojnícky kríž Obrodzenia Poľska.

Narodil sa 1. marca 1858 v Jordanowe. Vzdelával sa u otcovho brata kňaza Józefa Łazarského. V rokoch 1877-1881 študoval v duchovnom seminári v Tarnove. Kňazskú vysviacku prijal v roku 1881 z rúk biskupa Pukalského. Ako vikár pracoval postupne v Zawoji, Otfinowe, Starom Sączy a v Zaborowe, v Gwoźdźci pracoval ako správca farnosti a v Uszwe ako správca.

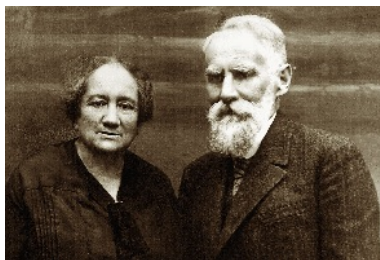
11. novembra 1890 ho biskup Łobos vymenoval za farára v Limanowej. Tu sa mu dvakrát podarilo zrekonštruovať faru (1895, 1915) a na cintoríne dal v roku 1894 postaviť murovanú kaplnku. Zastával veľa čestných funkcií. Minister vojny vo Viedni ho vymenoval za vojenského duchovného a biskup Łobos za biskupského delegáta do Školskej rady. V roku 1930 ho biskup Wałęga vymenoval za limanowského dekana a bol tiež čestným poradcom biskupskej kúrie.

Jeho životným dielom bol farský kostol – pamätník 100. výročia Ústavy 3. mája. V marci 1891 bol zriadený Výbor pre výstavbu kostola, na čele ktorého stál kanonik Kazimierz Łazarski. Výbor združoval skupinu miestnych vlastencov.

Na jeho prosbu Spolok úžitkového umenia v Krakove vypísal v roku 1908 konkurz na projekt kostola a o rok porota vybrala zo súťažných prác projekt Zdzisława Mączyńskiego z Warszawy, ktorý získal prvú cenu. Návrh bol určený na realizáciu. Kým ho však výbor a diecézna kúria v Tarnove schválili, ubehli ďalšie dva roky. S výstavbou sa začalo v roku 1911 po rozobraní starého dreveného kostola. Budova v surovom stave bola hotová v roku 1918 a po siedmich rokoch námahy, pár dní predtým ako Poľsko získalo nezávislosť, ho kňaz Łazarski 6. októbra 1918 posvätil a celebroid v ňom prvú a zároveň ďalšiu ružencovú pobožnosť. Slávnostnú konsekráciu kostola vykonal tarnovský ordinár biskup Leon Wałęga

6. októbra 1921, po desiatich rokoch výstavby.

Kanonik Łazarski sa okrem výstavby kostola venoval aj vlasteneckej činnosti v meste. Bol jedným z tých, ktorí v roku 1893 založili oddiel Sokola, kde bol dlhé roky členom čestného súdu. Bol organizátorom vlasteneckých bohoslužieb v limanovskom kostole, napr. prosebných omší k výročiu druhého delenia Poľska, alebo smútočných omší za pokoj duše hrdinu boja za slobodu vlasti Tadeusza Kościuszku, či omší k ďalším výročiam schválenia Ústavy 3. mája. V roku 1910 určil miesto na postavenie grunwaldského pomníka k 500. výročiu víťazstva bitky pri Grunwalde. V roku 1930 sa zúčastnil na odhalení pamätníka Neznáameho vojaka, kde predniesol zanietenú kázeň k davu limanovských občanov. Bol farárom 54 rokov, teda v období až dvoch svetových vojen. Zomrel 12. novembra 1944 v Limanowej a pochovaný je v krypte, v arkádach na severnej strane kostola.

Bronisława a Józef Bekovci.

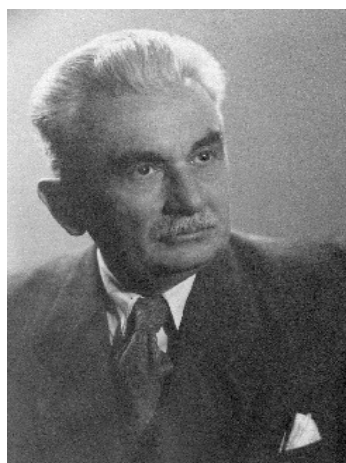
Józef Alojzy Beck – povoláním právnik, činiteľ družstevného hnutia, ako aj samosprávny a sociálny činiteľ. Narodil sa v roku 1867. Právo skončil na Varšavskej univerzite, kde sa vtedy prednášalo po rusky. Usadil sa vo Varšave, tu pracoval a organizoval „nezávislú a socialistickú konšpiráciu“. Bol spoluzakladateľom Zväzu poľských robotníkov vo Varšave.

Spolupracoval so Stanisławom Grabským (neskorším premiérom II. PR) a Julianom Marchlewským. V roku 1891 bol Józef Alojzy Beck zatknutý a väznený v pavilóne X. Varšavskej citadely. Po vyšetovaní, súde a rozsudku sa Beck rozhodol spolu s manželkou a synom emigrovať do Haliče. Po krátkom pobyte v Lvove prišiel v roku 1899 do Limanowej, kde našiel protektora Zygmunta Marsa. V rokoch 1899-1918 zastával post tajomníka Okresnej rady. Bol tiež riaditeľom Úverovej pokladnice. V tomto období sa venoval samosprávnej a spoločensko-kultúrnej činnosti, čím sa snažil povzniesť Limanovský okres z ekonomického aj kultúrneho hľadiska. Vďaka nemu bola v roku 1900 založená limanovská pobočka Spolku ľudovej školy s knižnicou. Bol tiež jedným zo zakladateľov opatrovateľského ústavu pre siroty v Łososine a spoluzakladateľom Włościańskiego divadla a speváckeho zboru. V roku 1909 založil prvé obchodné družstvo KOSA v Poľsku.

Jeho manželka sa zaoberala zvelaďovaním škôl a ľudového čitateľstva. Beck rozvíjal v limanovskom regióne taktiež sadovníctvo. V roku 1902 založil na Słonecznej ulici

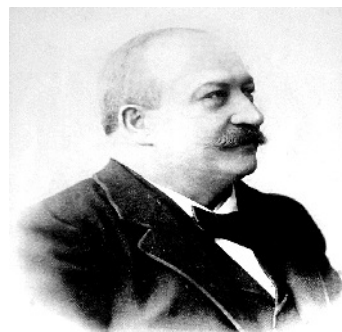
v Limanowej ovocnú škôlku, ktorá existovala do roku 1917. V rokoch 1900-1901 dal postaviť štýlový dom, tzv. „Bekówka”, v ktorom potom býval s celou rodinou. Jeho dom sa stal centrom intelektuálneho života v meste, často ho napríklad navštevoval známy „podhalský bard”, spisovateľ Władysław Orkan. V roku 1913 bol v súvislosti s dôstojníckymi kurzami Streleckého zväzu v neďalekej obci Stróža hosťom Bekovcov aj Józef Piłsudski. Bolo to prvé stretnutie Józefa Becka (neskoršieho ministra zahraničných vecí II. PR) s Józefom Piłsudským v rodinnom dome Bekówka, kde najčastejšie trávil prázdniny. Rodina Bekovcov v roku 1918 opustila Limanowu a odišla do Varšavy, pretože Józef Alojzy Beck sa stal námestníkom ministra zahraničných vecí a túto funkciu zastával od 31. januára 1919 do 20. februára 1920 vo vláde Ignacyho Paderewského a potom Leopolda Skulského. Zomrel 12. decembra 1931 vo Varšave.

K osobnostiam, ktoré preslávili Limanowú za hranicami regiónu, patril aj **January Zubrzycki** – známy profesor gynekológie, nestor poľských gynekológov, dvojnásobný predseda Poľskej gynekologickej spoločnosti, učiteľ mnohých pokolení lekárov.

January Zubrzycki.

Narodil sa 19. novembra 1885 v Starej Wsi-Limanowej. Bol synom Waleryho Zubrzyckého a Franciszki, rodenej Müllerovej. Základnú školu skončil v Limanowej a gymnázium navštevoval v Tarnove, kde tiež zmaturoval. Študoval medicínu na Jagelovskej univerzite, ktorú skončil v roku 1909 a začal oslnivú vedeckú kariéru. Začínal ako asistent Gynekologickej kliniky Jagelovskej univerzity u profesora Aleksandra Rosnera a pri ňom sa tiež habilitoval. Odcestoval do Ľvova a začal spolupracovať s **Antonim Izidorom Marsom (1851-1918)** – synom Józefa, majiteľa kúrie v Starej Wsi. Antoni Izidor Mars bol absolventom Lekárskej fakulty Jagelovskej univerzity, lekár a vedec, ktorý sa špecializoval v pôrodníctve a gynekológii. Bol autorom mnohých vedeckých štúdií, profesorom JU v Krakove, potom Ľvovskej univerzity, kde v rokoch 1908-1909 zastával funkciu rektora. Zriadil a viedol prvú modernú kliniku ženských chorôb v Ľvove, kde sa stal asistentom aj January Zubrzycki. Zubrzycki si svoje kvalifikácie zvyšoval na stážach vo Viedni a v Berlíne. Publikoval veľa vedeckých prác, ktoré mali v oblasti gynekológie priekopnícky charakter.

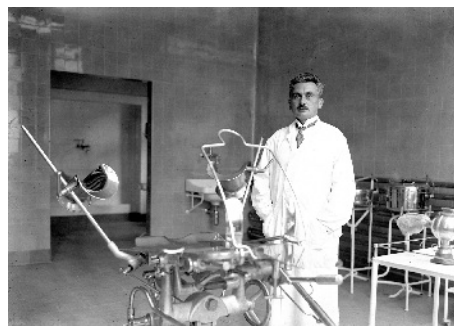

Prof. Antoni Mars.

V roku 1931 sa stal riaditeľom Gynekologickej kliniky Jagelovskej univerzity a túto funkciu plnil až do vypuknutia druhej svetovej vojny. V dejinách kliniky sa zapísal ako iniciátor druhej etapy výstavby nového sídla. Krakovská gynekologická klinika bolo v tom období jednou z najmodernejších v Európe. Zubrzycki sa vo svojich prácach zaoberá aj kúpeľnou liečbou a často organizuje zájazdy lekárov do Krynice. Voľba Krynice nie je náhodná. Na trase Limanowa – Krakov sa predsa nachádzala Limanowa a rodinný dom, kam sa veľmi rád vracal moderným autom. Ak napriek veľkej zaneprázdnenosti chcel byť aspoň nakrátko v rodnom meste, ktoré mu bolo veľmi milé.

6. novembra 1939 zdieľajúc osud mnohých iných profesorov Jagelovskej univerzity bol January Zubrzycki počas Sonderaktion Krakau zatknutý a následne väznený v koncentračnom tábore Sachsenhausen. Do Krakova sa vrátil zničený a s podlomeným zdravím. Po zotavení začal pracovať ako primár gynekologického oddelenia v nemocnici johanitov (poľ. bonifratrov) v Krakove. Po 2. svetovej vojne prof. Zubrzycki opustil Krakov a odišiel do Lublina, kde sa podieľal na zriadení prvej gynekologicko-pôrodnicej kliniky, ktorej sa stal prednostom. V roku 1948 odišiel do Štetína, kde bol jedným zo zriaďovateľov Pomorskej lekárskej akadémie. Viedol tam gynekologicko-pôrodnicu kliniku.

Profesor Zubrzycki bol dlhoročným predsedom krakovskej, potom štetínskej a nakoniec gdanskej Gynekologickej spoločnosti. V roku 1952 sa stal prednostom Gynekologickej kliniky v Gdansku a tu tiež odišiel do dôchodku. Ďalej pracoval ako primár gynekologického oddelenia Mestskej nemocnice Brudzińskiego v Gdyni. Zomrel 17. novembra 1969 a pochovaný je na Witomińskom cintoríne v Gdyni.

January Zubrzycki v klinike JU v Krakove.

Wiktor Józef Mamak (1902-1963) – inžinier, profesor Ľvovskej a Varšavskej politechniky. Syn Józefa a Agnieszky, rodenej Bednarz. Jeho otec bol známym činiteľom ľudového hnutia, blízkym spolupracovníkom Wincentyho Witosa. Profesorovi bratia, hlavne veterinár Adam, boli v medzivojnovom období aktívnymi činiteľmi ľudového hnutia.

Wiktor Mamak sa narodil 23. marca 1902 v Limanowej

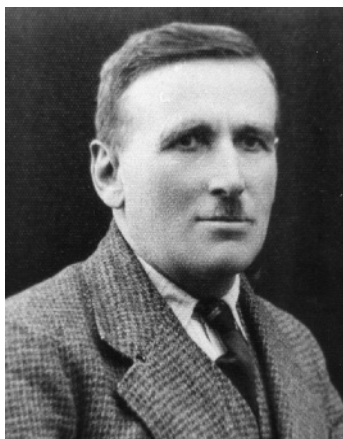
–Sowlinách. Navštevoval ľudovú školu v Limanowej a potom v rokoch 1912-1919 I. vyššiu reálnu školu v Krakove a v Tarnove, kde tiež zmaturoval. V roku 1920 začal štúdium na Dopravnej fakulte Polytechnickej vysokej školy a od 28. júna 1921 na Lvovskej polytechnike. Z materiálnych dôvodov štúdium prerušil a začal pracovať. V rokoch 1926-1928 pracoval v Limanowej, zo začiatku viedol stavbu dvoch železobetónových mostov a neskôr dozeral na výstavbu základnej školy v Sowlinách, kde bol zároveň autorom projektu. V rokoch 1928-1929 pracoval v Kancelárii pre reguláciu v Lvove, ale aj v mnohých iných podobných inštitúciách. Titul inžiniera v oblasti pozemných a mostných stavieb získal v roku 1930. V rokoch 1931-1933 sa ako starší asistent začal venovať publicistickej činnosti v Technickom časopise (Czasopismo Techniczne). V rokoch 1934-1939 zastával funkciu vedúceho vodného a melioračného oddelenia v niekoľkých okresoch Pomoranského kraja. V Grudziądzskom, Chełmińskom a Świącickom okrese sa zaoberal reguláciou prítokov Visly. Po vypuknutí druhej svetovej vojny sa vrátil do Lvova a začal pracovať v Mestskej správe a na Fakulte pozemného a vodného inžinierstva Lvovskej polytechniky. Od roku 1941 pracoval ako robotník v Záhradníckom družstve a v Správe ciest v Lvove, potom sa skrýval v Stryji a v Rzeszowe, kde pracoval v záhradníckych službách. Od júna 1944 sa skrýval v Tarnove a potom v rodnej Limanowej. V máji 1945 odišiel do Vroclavu, kde pomáhal pri zriaďovaní Vroclavskej univerzity a Polytechniky. Na Vroclavskej polytechnike získal vedecký titul doktora technických vied a ako odborný asistent sa tu zamestnal na Fakulte vodných stavieb. V roku 1949 získal nomináciu na funkciu mimoriadneho profesora. V tom istom roku vznikla Fakulta inžinierie s pozemným a vodným inštitútom a profesor Mamak sa v roku 1951 stal jej prvým dekanom. V roku 1952 bol preložený z Vroclavskej polytechniky do Varšavy, kde viedol Katedru vodných tokov a regulácie riek na Varšavskej polytechnike. Profesor Mamak bol školiteľom niekoľkých doktorandov. Venoval sa vedeckej práci a v 40. a 50 rokoch minulého storočia viedol projektové pracoviská vo Vroclave, v Katovicich a v Ozimku.

Zomrel náhle 28. apríla 1963 vo Varšave a tam je pochovaný na cintoríne Stare Powązki. V roku 2004 bola v budove Fakulty enviromentálneho inžinierstva Varšavskej polytechniky odhalená pamätná tabuľa, ktorú mu venovali jeho vdáční študenti.

Otec prof. Wiktora Mamaka **Józef Mamak** bol v úplnosti oddaný ľudovému hnutiu. Po prvej svetovej vojne sa stal starostom bohatej a rozsiahlej obce Sowliny. Býval vo veľkom drevenom dome neďaleko železničnej stanice na Alei Józefa Becka (koniec 30. rokov), ul. Krakowskej (40. roky) a dnes ul. J. Piłsudského. „Mamakówka” – ako v Sowlinách

nazývali gazdovstvo Józefa Mamaka, bola „svedkom” mnohých udalostí spojených s ľudovým hnutím v limanovskom regióne. Tu sa konali niekoľkotisícové zhromaždenia sedliakov bojujúcich za svoje práva. Tu v roku 1932 rečnil Wincenty Witos. V týždenníku *Piast* o tejto udalosti písal Eugeniusz Bielenin. (...) *Poslanca Witosa na dvadsaťtisícovom zhromaždení v Limanowej vítal burácajúci potlesk, výkriky na slávu a tisíce poklon s klobúkom v ruke. Dlho sa v tom hurikáne nemohol ujať slova. Ľudí sa zmocnilo vytrženie. Kričali na slávu a plakali (...).*

Dom Józefa Mamaka v Sowlinách bol miestom mnohých stretnutí činiteľov ľudového hnutia predovšetkým v období obrodenej Poľskej republiky. Tu sa rozhodovalo o.i. o sedliackych štrajkoch. Iný známy predstaviteľ ľudového hnutia v limanovskom regióne Walenty Gawron vo svojej publikácii *Limanowské ľudové hnutie v medzivojnovom období* napísal: *Na sviatok Sedliackej akcie 15. augusta 1937 bola ohlásená masová sedliacka manifestácia. Niekoľko dní predtým oznámili na okresnom zastupiteľstve, že táto slávnosť sa uskutoční formou sprievodu s vlajkami. 14. augusta si prednosta pozval k sebe predsedu Józefa Mamaka a tajomníka okresného predstavenstva Ľudovej strany, čiže mňa (Walentyho Gawrona) a vydal pokyn, aby sme zabezpečili manifestáciu. Z našej strany sme urobili všetko, aby sme na ten deň zabezpečili čo najviac bandérií a uzatvorili nimi všetky ulice okolo Hlavného námestia. Početné bandérie prišli z Piszarzowej, Laskowej, Łukowice a z iných strán. O 11. hodine sa z dvora Józefa Mamaka pohol sprievod do kostola v Limanowej. Prešiel vo vzornom poriadku, ako sa patrí na zorganizovaný sedliacky dav. Po spievanej omši sa začalo verejné zhromaždenie na limanovskom námestí, kde bol vyhlásený začiatok štrajku. (...).*

Józef Mamak, syn Jana a Teresy, rodenej Jež, sa narodil 21. januára 1868 v Sowlinách pri Limanowej. Po ukončení 4 tried limanowskej ľudovej školy ho rodičia zapísali na gymnázium v Nowom Sączu, kde skončil 6. triedu. V rokoch 1889-1892 absolvoval vojenskú službu v 20. pešom pluku rakúskej armády, kde bol povýšený na seržanta. Po návrate z armády v roku 1893 prevzal veľkostatok po otcovi a obhospodaroval viac ako 30-jutrovú pôdu. Oženil sa s Agnieszkou, rodenou Bednarz.

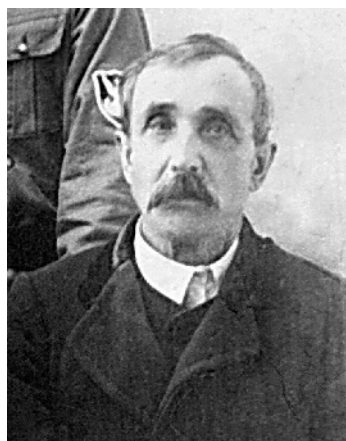
Mamakovci mali 8 detí – sedem synov: Adama, Jana, Józefa, Michała, Stanisława, Stefana a Wiktora a jednu dcéru Jadwigu.

Manželka Agnieszka ho vytrvalo a statočne doprevádzala a podporovala v ťažkých chvíľach jeho života, hlavne v politickom boji za práva poľských sedliakov. Do ľudového hnutia sa Józef Mamak zapojil pomerne skoro. Po rozkole v roku 1913 sa pridal k Poľskej ľavicovej ľudovej strane a v roku 1914 sa stal členom jej Najvyššej rady. Neskôr sa však priklonil k Wincentymu Witosovi a bol mu verný až do konca života. Činnosť, ktorej sa Mamak venoval, mala dvojaký charakter. K prvým môžeme zaradiť spoločensko-hospodárske aktivity a k druhým spoločensko-politické. Obe oblasti sa však prelínali, pričom do roku 1929 sa Józef Mamak venoval predovšetkým realizácii ekonomických úloh. Keď sa v roku 1910 stal starostom obce Sowliny a plnil túto funkciu vyše 20 rokov, bol jej vzorným správcom a zvýšil životnú úroveň občanov tejto časti Limanowej.

Jeho podstatnou zásluhou pre rozvoj obce bolo získanie fondov na výstavbu murovanej poschodovej školy, ku ktorej sa pristúpilo v roku 1925 podľa projektu inžiniera Wiktora Mamaka, jeho syna. Sowliny, ako dobre riadená obec v ekonomicky ťažkom období, sa stali príkladom pre celý okres. Tak tomu bolo do roku 1929, keď bol Józef Mamak na príkaz limanowského prednostu z politických dôvodov odvolaný z funkcie starostu. Po tomto rozhodnutí Mamak zvýšil svoju politickú aktivitu a vypracoval sa na popredného činiteľa Limanowského okresu, získajúc si zároveň obrovskú autoritu u sedliakov. Niekoľkonásobne bol zvolený za predsedu okresného predstavenstva Poľskej ľudovej strany Piast a od roku 1931 Ľudovej strany. Túto funkciu zastával do roku 1939 – do vypuknutia druhej svetovej vojny. V súvislosti s funkciou ho správne orgány prenasledovali formou správnych pokút, bol tiež mnohokrát zatknutý. On a jeho rodina patrili aj napriek neustálemu ponížovaniu k najtvrdším a nezlomným ľudovcom. Vďaka nemu a jeho synom **Adamovi**, **Stefanovi**, **Michaľovi** a **Stanisławovi** sa okresná organizácia Ľudovej strany dostala do popredia v celoštátnom meradle a v roku 1938 dokonca na 8. miesto. Pod ich vedením organizácia zorganizovala vo februári 1932 prvý, tzv. pokusný sedliacky vyjednávací štrajk v dejinách Poľska. V roku 1937 Józef Mamak osobne viedol štrajkovú akciu a udržiaval priamy kontakt s Wincentym Witosom, ktorý bol na emigrácii v Československu a posielal mu organizačné pokyny a inštrukcie. Pod vplyvom Mamakovcov došlo k radikalizácii limanowských ľudovcov a sedliakov – rovnako mladého, ako aj staršieho pokolenia. Józef aj Adam boli priaznivcami aktivít „wiciowej” mládeže (Zväz dedinskej mládeže, pozn. prekl.). V snahe obmedziť Mamakovu bojovnosť polícia mu v roku 1938 hrozila väzením v Bereze (internačný tábor, pozn. prekl.). Vzhľadom na jeho vek však hrozbu nesplnila. Mamak sa zo

zdravotných dôvodov nezúčastnil ani na organizovaní odboja počas nemeckej okupácie, veľmi ho však podporoval. Zúčastnili sa ho zato jeho synovia. Bol aj naďalej aktívnym členom Ľudovej strany Roch. V roku 1940 Mamaka spolu s rodinou zatklo gestapo. Počas vypočúvania ich mučili a ponižovali. Otca po niekoľkých týždňoch prepustili a syna Józefa, činiteľa konšpiračného hnutia s pseudonymom Zrąb, vyviezli do koncentračného tábora Auschwitz, kde zahynul v plynovej komore.

Po oslobodení Józef Mamak aj napriek pokročilému veku a zlému zdravotnému stavu zostal aj naďalej ľudovcom. V apríli 1945 bol zvolený do prezídia Mestského národného výboru a predstavenstva mesta Limanowa. Z tejto funkcie odstúpil 12. februára 1946, stal sa však poslancom MNV. Po emigrácii vodcu PLS Mikołajczyka Mamak prerušil svoju činnosť. Ale aj napriek tomu ho súčasné orgány aj naďalej prenasledovali. Zomrel 12. mája 1954 a je pochovaný na farskom cintoríne v rodinnej hrobke.

Jan Gawron (1855-1934) – dlhoročný staroveský starosta, spisovateľ, činiteľ a ochranca ľudu. Zapojil sa do činnosti zameranej na ochranu práv poľských sedliakov, ktorú inicioval kňaz Stanisław Stojalowski. Bol spoluorganizátorom zhromaždení, na ktorých sa sedliaci domáhali svojich práv. Aby boli informovaní o politických a hospodárskych udalostiach, zakladal roľnícke krúžky. Vďaka svojej činnosti, múdrosti, aktivite a odvahe bol v roku 1899 zvolený za starostu v obci Stara Wieś neďaleko Limanowej a bol ním 23 rokov. Členom Okresného zastupiteľstva v Limanowej bol 25 rokov. Jeho syn **Walenty Gawron** sa vydal v otcových stopách a aktívne pôsobil v ľudovom hnutí v Limanovskom okrese. Druhý syn **Wincenty Gawron**, ktorý bol výtvarne nadaný, ukončil Akadémiu výtvarných umení a bol známym umelcom nielen v Poľsku, ale aj v Kanade a USA. Vo svojich začiatkoch tvoril štandardy pre pobočky Ľudovej strany. Na prelome rokov 1939-1940 navrhol vitráže do limanovského kostola – *Polonia rediviva* Božia prozreteľnosť a *Rozsievateľ* Panna Mária patrónka jesenného siatia. Maľoval aj oleje – *Kňaz Łazarski vedie k Bohu*, *Sedliak je silou a basta*, *Katyn*, *Goralský pár* a veľa iných. Robil skice dokumentujúce ľudový odev a scény zo života obyvateľov Limanowej a vyhotovil tiež cyklus *Poľská Krížová cesta*.

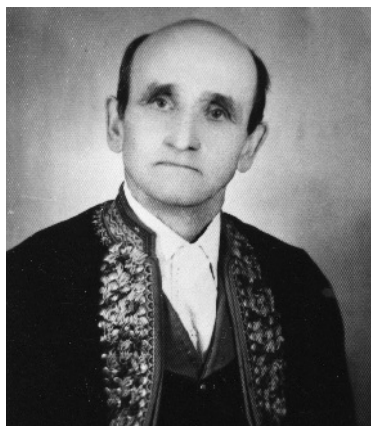
Počas okupácie bol väznený v koncentračnom tábore Auschwitz, z ktorého sa mu

podarilo utiecť. Je autorom mnohých prác s tematikou tábora. Zomrel v roku 1991 a je pochovaný vo vojenskej časti farského cintorína v Limanowej.

Jan Gawron sa často zastával sedlikov v tlači. Písal veľa článkov na túto tému do časopisov *Wieniec*, *Pszczółka*, *Przyjaciół Ludu*, *Rola*, *Piast*. Z jednej strany mu to prinieslo popularitu, slávu a dobré meno, ale na druhej strane štátne orgány s nevôľou sledovali odvážneho človeka a chceli sa ho zbaviť. Najviac povinností mal Jan Gawron počas prvej svetovej vojny. Začalo sa to už na jeseň 1914, keď sa do Limanowej míľovými krokmi blížilo vojnové mračno. Rakúsko zhromažďovalo obrovské množstvo zbraní a armádu, kde slúžili predstavitelia všetkých porobených národov, o. i. aj Poliaci. Rakúske velenie sa pripravovalo na zrážku s ruskou armádou. Bol december 1914. K Jabłońcu dorazila armáda, ktorú musel starosta rozmiestniť a ubytovať. U Gawronovcov nocovalo 22 vojakov a medzi nimi aj ich budúci zať pochádzajúci zo Sokolník pri Ľvove. Potom sa začal boj o horu Jabłoniec – jedna z najväčších bitiek prvej svetovej vojny. Boje medzi ruskou a rakúsko-uhorskou armádou trvali od 8. do 12. decembra 1914. Prelom nastal po útoku uhorských honvédov. Padli desiatky vojakov oboch vojsk. Front sa rozpadol a Rusi ustúpili ku Gorliciam. Na rozkaz vojenského veliteľstva sa pochovávaním padlých zaoberal Gawron a okolití sedliaci a ruskí zajatci. Jan Gawron až do konca vojny znášal rôzne ťažkosti spojené s dodatočnými úlohami, ktorými ho poveroval okupant. Po ukončení funkčného obdobia sa zriekol funkcie starostu. Venoval sa však písaniu článkov na obranu ľudu. Pomáhal mu v tom syn **Walenty Gawron**, vtedajší tajomník okresného predstvenstva Ľudovej strany, známy ako verejný činiteľ a spisovateľ.

Jan Gawron zomrel 30. mája 1934 a jeho pohreb zhromaždil davu ľudí. V rubrike Smútočný list v časopise *Piast*, pre ktorý písal veľa článkov, bola umiestnená informácia: (...) *30. mája t.r. zomrel v Starej Wsi vo veku 79 rokov Jan Gawron. Od začiatku ľudového hnutia bol horlivým ľudovým činiteľom. Aktívne sa zúčastňoval na činnosti hnutia, ktoré prebudil kňaz Stojałowski, neskoršie hnutie Poľskej ľudovej strany. Symbolom dôvery, ktorej sa tešil vo svojom okolí, bolo to, že bol 23 rokov starostom a 25 rokov členom limanowského okresného zastupiteľstva (...).*

Walenty Gawron – syn Jana, ľudový spisovateľ, memoárista, etnograf – amatér a verejný činiteľ, autor mnohých publikácií, z ktorých najznámejšia je kniha *Spomienky z Limanowska*. Je to dejinný dokument o tom, ako sa formovali ľudské postoje k záujmom sedliakov,

k politickým slobodám a k obrane občianskej dôstojnosti. Predstavuje autorov život za viac ako polstoročie na pozadí spoločenských zmien. *Spomienky z Limanowska* obohacujú poznatky o živote jednoduchých ľudí a o ich boji za svoje práva. Walenty Gawron vo svojej tvorbe zaznamenal tiež porážky, ktoré utrpeli obyvatelia vidieka. Bol to hlad a choroby, ktoré v určitých obdobiach decimovali obyvateľstvo, ale predstavil tiež vládu jednotlivých limanowských dedičov a ich vzťah k sedliakom. Gawron svoju tvorbu začal článkami do časopisov *Gazeta Ludowa* a *Piast*. Námety čerpal z každodenného pozorovania dedinského života, z rozhovorov, ktoré prebiehali u starostu, ale tiež z mnohých jarmokov v Limanowej a v neďalekom okolí.

Zaujímavým spracovaním sú spomienky Wincentyho Gawrona z obdobia okupácie, v ktorých predstavuje vstup hitlerovských vojsk do Limanowského okresu v septembri 1939. Opisuje tu celé obdobie okupácie v limanovskom regióne a uvádza tiež vyhladzovanie limanowských Židov v roku 1942. Pri spracovaní spomienok autor využil príbehy očitých svedkov pripomínajúce atmosféru tamtych rokov. Kniha obsahuje tiež komentáre k príbehom aj k ľuďom.

Ďalšou vášňou Wincentyho Gawrona boli spoločenské aktivity. Založil Sedliacky zväz aj Sedliacku stranu. V roku 1924 bol zvolený za člena Dočasného najvyššieho výboru Sedliackeho zväzu. Bol poslancom v obci Limanowa – Stara Wieś, pokladníkom Pokladne Stefczyka a Bezúrokovej pokladne pre Limanowský okres, v rokoch 1931-1939 bol tajomníkom okresného predstavenstva Ľudovej strany v Limanowej a členom dozornej rady Roľníckeho a obchodného družstva Kosa. V roku 1921 reaktivoval Włoszczańské divadlo a spevácky zbor. V tridsiatych rokoch 20. stor. spoluorganizoval s Józefom Mamakom manifestácie ľudovcov a sedliacke štrajky. V období okupácie patril do konšpiračného Zväzu ozbrojenej akcie (*Związek Czynu Zbrojnego*), neskôr Sedliackych bataliónov. Po druhej svetovej vojne plnil veľa spoločenských funkcií. Po zrušení Poľskej ľudovej strany nevstúpil už do žiadneho iného hnutia. Z tohto dôvodu ho v roku 1947 zbavili všetkých funkcií. Od roku 1951 sa venoval už len etnografickej práci, zaoberal sa výskumom zagórzanského regiónu a výskumom limanowských Lachov. Zomrel v roku 1977.

Ďalšími významnými osobnosťami, ktoré sa zaslúžili o rozvoj Limanowej, boli mešťanostovia **Marceli Bursztyn** a **Tomasz Bieda** v medzivojnovom období a **Leopold Winter** hneď po druhej svetovej vojne.

Marceli Bursztyn aj Tomasz Bieda boli kupcami a venovali sa vlastnej obchodnej činnosti. Marceli Bursztyn mal pod arkádami na severnej strane limanowského námestia vlastnú reštauráciu Ziemiańska. Častým hosťom v nej býval „bard Podhalia” **Władysław Orkan (1875-1930)** – vlastným menom Franciszek Ksawery Smreczyński. Orkan sa narodil v Porębe Wielkiej v Limanovskom okrese, rozprestierajúcej sa v pohorí Gorce. Władysław prešiel typickú cestu pokolenia dedinskej inteligencie na prelome 19. a 20. storočia. Učil sa a študoval vďaka matkinej starostlivosti a predvídavosti. Písal básne, poémy a jednoaktovky. K jeho najznámejším románom patrí román *Komorníci*, v ktorom predstavil prenikavý obraz haličskej chudoby.

Marceli Bursztyn.

Marceli Bursztyn plnil v 20. rokoch 20. stor. funkciu predsedu limanowského oddielu Sokola. V tomto období bola zriadená futbalová sekcia (zárodok neskoršieho prvého futbalového klubu v meste) a sekcia ľahkej atletiky. Predsedal Výboru pre výstavbu školy, ktorej lokalizáciu navrhol v mestskom parku (dnes je to populárna „jednotka”). Bol mešťanostom a zároveň predsedom družstva na produkciu slepačích vajec, ktorého pracovníčky nespokojné s nízkymi konkurenčnými cenami vajec ho nimi obhádzali. Tento svojrázny prejav boja zväčnil ľudový básnik **Józef Strug (Piotr Lipowiak)** z Lipowého vo svojej básni:

*Počúvajte ľudia, nová nehoda sa stala!
U nás na jarmoku v Limanowej nastala.
Je to veľká pravda, nie akási básnička,
Mešťanosta limanowský dal cenu na vajíčka:
„Po päť grošov kus, maximálna cena!”
Taký rozkaz vyšiel z úst pána Bursztyna.
Ledva pán Bursztyn skončil svoju reč,
dážď vajíčok z neba začal tiecť.
Pustil sa do behu neveselý dáky,*

*Od veľkého strachu poprevracal stánky.
Koľko vajec padlo, od desiatok ku stu?
V praženici utopili pána mešťanostu.
Tak mu treba! Už je sýty, najený,
Vivat! Nech žijú limanowské ženy!*

Tomasz Bieda – v roku 1905 sa vybral do Ameriky, kde 8 rokov pracoval v továrni na výrobu klavírov a zarábala na živobytie. Do Limanowej sa vrátil v roku 1913 a postavil si na námestí dom, v ktorom otvoril obchod s potravinami a reštauráciu. Keď 31. januára 1937 v Limanowej zriadili autonómnu pobočku Krakovského kupeckého spolku (Oddział Terenowy Krakowskiej Kongregacji Kupieckiej), Bieda sa ako jeden z členov predstavenstva stal prvým predsedom tejto organizácie. Funkciu plnil až do zániku združenia koncom 40. rokov 20. storočia. V roku 1934 sa stal mešťanostom Limanowej. Počas jeho funkčného obdobia v rokoch 1937-1938 bol vybudovaný mestský vodovod, ktorý využíval vodný zdroj z Łysej Góry, a tradičné jarmoky boli prenesené na trhovisko, čo dovolilo zmodernizovať a usporiadať Hlavné námestie v meste.

T. Bieda stál na čele Obecnej komisie turistiky a Okresnej komisie rekreácie, ktoré propagovali krásy limanowského regiónu ako výletnej a turistickej oblasti. Počas okupácie sa v jeho dome uskutočňovalo tajné vyučovanie pod vedením Jana Kalisza. Po skončení druhej svetovej vojny ešte krátky čas zastával post primátora a bol poslancom Mestského národného výboru. V roku 1946 mu bol odobraný obchod aj reštaurácia, ktorá bola adaptovaná na jedáleň Okresného výboru Verejnej bezpečnosti. Bol nútený pracovať ako robotník v Ovčiarском družstve a potom bol zamestnaný na matrike, kde pracoval až do odchodu do dôchodku. Ako dôchodca odišiel k synovi do Krakova. Zomrel v roku 1964 v Krakove a je pochovaný na cintoríne na Salwatore.

Posledným limanowským mešťanostom v medzivojnovom období bol **Stanisław Alojzy Nowak**. Narodil sa 27. apríla 1894 v Brodoch v Ľvovskom obvode. V roku 1921 získal absolútorium na Právnickej fakulte Univerzity Jána Kazimíra v Ľvove.

Stanisław Alojzy Nowak.

Svoju profesijnú cestu začal prácou na Krajskom úrade v Tarnopoli. V roku 1923 získal vedecký titul doktora, vďaka čomu postúpil na vyšší post. V krajskom úrade pracoval do roku 1928. Tu sa zoznámil s úradníčkou Mariou Grabarczykovou, oženil sa s ňou a mali spolu dve dcéry – Annu a Barbaru. Stanisław Nowak zastával v úrade čoraz vyššie funkcie: v r. 1930 – námestník prednostu Skaľackého okresu, v r. 1934 – námestník prednostu Tarnopolského okresu, február 1937 – prednosta Zbaraského okresu a v decembri 1937 sa stal prednostom Limanowského okresu. Túto funkciu plnil do vypuknutia druhej svetovej vojny. V septembri 1939 evakuuje svoju rodinu aj štátny úrad z Limanowej do Ľvova a potom do Tarnopola. Keď 17. septembra 1939 vkročila do Poľska Červená armáda, zatкло ho (19. septembra) NKVD (Ľudový komisariát vnútorných záležitostí ZSSR) a uvrhlo do väzenia v Tarnopole. Po dvoch mesiacoch strávených vo väzení bol deportovaný do vnútrozemia Ruska. Tu sa po ňom končia všetky stopy. Po skončení druhej svetovej vojny ho najbližšia rodina – manželka, dcéra a vnuk dlhé roky hľadali. Až v dôsledku vedeckého výskumu pracovníkov Inštitútu pamäti národa v roku 2005 sa ukázalo, že miestom popravy posledného limanowského mešťanostu sú bykovské lesy neďaleko Kijeva. Tu v roku 1940 NKVD podľa tzv. Ukrajinského katynského zoznamu zavraždilo poľských občanov väznených v Kijeve. Na zozname sa nachádzal aj Stanisław Alojzy Nowak. 21. septembra 2012 prezident PR Bronisław Komorowski slávnostne odhalil vojenský cintorín v Kijove-Bykovni, kde boli uložené aj pozostatky Stanisława Alojzyho Nowaka. Na slávnosti sa zúčastnila starostova rodina.

Leopold Winter (1880-1969) – jeho verejná činnosť po druhej svetovej vojne bola veľmi bohatá. Limanowčania si naňho spomínajú ako na dlhoročného pracovníka súdu. Keď v roku 1960 oslavoval 60. výročie svojej práce v súdnictve, vtedajšia tlač písala: *Leopold Winter sa aj napriek pokročilému veku (dovršil 79 rokov) objaví každé ráno o siedmej v práci a pripravuje súdne spisy na bežný deň, keďže je vedúci sekreteriátu Okresného súdu v Limanowej. Aj napriek svojmu veku sa dokonale vyzná v spisoch, pamätá si čísla dôležitých súdnych pojednávaní pred niekoľkými rokmi.*

Leopold Winter sa narodil v roku 1880 v Limanowej

v inteligentskej rodine. Bol vyšportovaným mládencom, pretože bol členom limanowského gymnastického oddielu Sokol. Keď Poľsko získalo nezávislosť, zapojil sa do široko chápanej spoločenskej činnosti. Zaoberal sa tiež otázkou vzdelávania. Ako dlhoročný tajomník Mestského súdu v Limanowej učil na postgraduálnom štúdiu Stredného odborného učilišta v Limanowej predmet práva veda. Po druhej svetovej vojne začal aktívne pracovať ako člen okresnej komisie výstavby, ktorej úlohou bolo zaznamenávať vojnové škody v Limanovskom okrese. Po zriadení Mestského výboru sociálnej pomoci, ktorého úlohou bolo zabezpečiť bezplatné stravovanie, pridelovať šatstvo, kurivo a rozdeľovať balíky z darov organizácie UNRA (Organizácia Spojených národov pre pomoc a obnovu), stál na jeho čele. Leopold Winter bol obzvlášť citlivý na utrpenie detí, a preto sa zapájal aj do tejto činnosti. Dozeral na kultúrno-vzdelávaciu sekciu detskej družiny, ktorú viedli Stefania a Marian Borzemski. Podporoval ich dobrými radami a pomáhal im získať finančné prostriedky na činnosť. Dňa 22. apríla 1945 ho zvolili do funkcie primátora Limanowej na miesto Tomasza Biedu. Ako primátor sa stal delegátom do Okresného národného výboru a v júni sa stal poslancom Mestského národného výboru v Limanowej.

V týchto ťažkých povojnových rokoch sa mestské zastupiteľstvo spolu s primátorom museli zmáhať s každodennými problémami týkajúcimi sa fungovania mesta. Okrem riešenia bežných záležitostí občanov Limanowej Leopold Winter v širokom meradle podnecoval aj kultúrnu činnosť. Spolupracoval s Národopisným spolkom, kde prednášal. Ako člen Spolku kultúrneho života propagoval kultúrne podujatia v meste a v okrese, podporoval organizovanie divadelných predstavení a slávnostných akadémií. Patril k nadšencom dynamického rozvoja osvetu a podporoval všetky aktivity, ktoré k tomu smerovali, napríklad v roku 1947 bola otvorená Okresná knižnica na ulici Orkana. V roku 1949 bol odvolaný z funkcie primátora ako „pochybný živel“. Vrátil sa k práci v súde, kde zostal až do odchodu do dôchodku. Zomrel vo veku 89 rokov a je pochovaný na farskom cintoríne v Limanowej.

Významný vplyv na rozvoj Limanowej mala ropná rafinéria v Sowlinách. K jej výstavbe sa pristúpilo v roku 1907 na pozemkoch Kazimierza Marsa. O dva roky neskôr (1909) bola úplne dokončená a sprevádzkovaná. Jej dlhoročným

*Inžinier Józef Florian
s manželkou.*

pracovníkom, hlavným výrobným technológom a riaditeľom bol **Ing. Józef Florian**, narodený v roku 1889 v Trzebini. Dva roky študoval na Chemickej fakulte Vysokej školy technickej v Liege. Po prvej svetovej vojne zložil inžiniersku skúšku a získal titul diplomovaného chemického inžiniera. V rokoch 1910-1913 pracoval v laboratóriách Huty Trzebinia, v továrni prírodných farbív v Krzeszowiciach a potom sa natrvalo profesijne spojil s limanowskou rafinériou. Od roku 1924 bol technickým prevádzkarom a po obmedzení výroby v roku 1934 sa stal riaditeľom podniku. Po druhej svetovej vojne sa stal riaditeľom rafinérie a továrne na výrobu sudov, neskôr do roku 1952 vedúcim skladu pohonných látok Centrály ropných výrobkov v Limanowej. Od roku 1952 po odchode do dôchodku pracoval ešte vo funkcii kontrolného laboranta CRV. Bol autorom mnohých publikácií v odborných technických časopisoch a dvoch patentov registrovaných v 20. rokoch 20. storočia. Plnil mnohé spoločenské a samosprávne funkcie, hlavne však podporoval formujúce sa stredné školy v Sowlinách, v miestnej časti Limanowej, ktoré boli zriadené po druhej svetovej vojne.

Na prosbu vtedajšieho riaditeľa školy Antoniho Biedu Ing. Józef Florian odstúpil dve budovy rafinérie pre potreby školy a tak sa po adaptácii jedna stala hlavným sídlom prvej strednej školy v Limanowej a druhá internátom pre deti z Limanovského okresu. Po rekonštrukcii mala škola 25 tried, telocvičňu a kancelárie. V týchto budovách v apríli 1945 začalo súčasne s pôsobením Mestského gymnázia a Koedukačného lýcea fungovať Štátne pedagogické lýceum. Po zavedení školskej reformy v Poľsku bolo gymnázium zrušené. V konečnom dôsledku v Limanowej v roku 1949 pôsobili dve školy – Štátna všeobecno-vzdelávacia škola na úrovni lýcea, ktorú viedol **Szczepan Gajewski** a Štátne pedagogické lýceum, ktorého riaditeľom bol **Antoni Bieda**. Kým nebola postavená nová budova lýcea, vyučovanie v spomínaných dvoch školách prebiehalo do roku 1963 v tej istej budove v Sowlinách.

Záujem o dávnu Limanowú prejavovali v priebehu rokov rôzmi umelci. Najlepším dôkazom toho sú stopy, ktoré zanechali limanovskí maliari – **Tadeusz Ociepka**, **Franciszek Mraźek** a **Maksymilian Brożek**. Inšpiráciou pre ich výtvarné diela, ukazujúce krásu nášho mesta, boli staré fotografie. Vďaka ich obrazom sa môžeme preniesť do sveta Limanowej zo začiatku 20. stor., do medzivojnového obdobia aj do povojnových rokov. Využívajúc staré fotografie zastavovali na svojich obrazoch čas a maľovali expresívne scény z každodenného života Limanowčanov – ukázali starý rínek, romantické uličky a zákutia, staré židovské

domy. Nechýbali tiež božie muky, z ktorých najradšej maľovali Kaplnku milosti pri kúrii v Mordarke, kde sa začal kult limanovskej Piety. Tento druh tvorby má dvojnásobnú hodnotu. Po prvé, Limanowu môžeme obdivovať v krásnych farbách, po druhé, v rodinných zbierkach maliarov sa zachovali cenné archívne fotografie, ktoré im poslúžili ako motív a neskôr boli umiestnené v albume *Čriepky pamäte*.

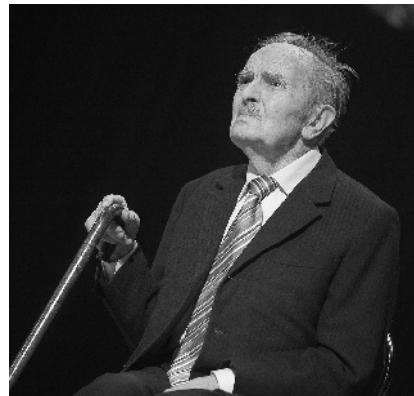
Tadeusz Ociepka (1920-1978) bol absolventom krakovskej Akadémie výtvarných umení. Od roku 1955 plnil funkciu riaditeľa odborného učilišťa, tzv. Metalówki, ktoré bolo neskôr zmenené na Združenú elektromechanickú školu. Bol známym výtvarným umelcom, ktorý po sebe zanechal bohatú tvorbu v podobe malieb, grafiky, kresieb, kovotepeckých výrobkov a úžitkového umenia.

Franciszek Mrażek (1891-1970) istý čas študoval maliarstvo v Krakove v triede Aleksandra Mroczkowského, žiaka Jána Matejku. Neskôr študoval vo Viedni, kam ho priviedla jeho teta (rodená Baczyńska). Maľoval portréty, scény zo života a dokonale tiež kopíroval originály známych majstrov. Na živobytie si zarábala výlučne maľovaním, preto sa jeho obrazy nachádzajú nielen v súkromných zbierkach Limanowčanov, ale aj v celom Poľsku a v zahraničí. Jeho maliarstvo môžeme prirovnať k tónom. Podľa slov jeho syna: *Otec hral na stovadsať tónov – farieb*.

Maksymilian Brożek (1897-1977) bol známym portrétistom, kresliarom ľudových odevov, starej architektúry, jarmočných výjavov, koledníckych betlehemov, božík múk, svadobných pochodov a mnohého iného. Narodil sa v Tarnove, ale osud ho od detstva až po starobu spojil s Limanowou, kde žil, pracoval a tvoril. Tajomstvá umeleckého remesla odhaľoval na Akadémii výtvarných umení v Krakove v triede Jacka Malczewského a Zdzisława Dębického.

V 60. rokoch 20. stor. sa Limanowa začína meniť na moderné mesto. Je to obdobie, keď bol predsedom Mestského národného výboru **Jan Kubowicz (1926-2011)**, ktorý začal meniť obraz zanedbaného haličského mestečka na dynamicky sa rozvíjajúce moderné stredisko. Jan Kubowicz bol absolventom Horskej poľnohospodárskej školy v Łososine Górnej. V roku 1947 sa stal členom Ľudovej strany a o štyri roky tajomníkom Okresného výboru Zjednotenej Ľudovej strany. Bol s ňou spojený až do konca života. Ako vzorný organizátor, správca a vizionár regiónu veľmi zodpovedne riadil mesto aj okres. Počas jeho funkčného obdobia limanovský región dosiahol najväčší rozkvet. Podporoval veľa dôležitých investícií, napr. v roku 1969 stál na čele Občianskeho výboru pre rekonštrukciu Hlavného námestia v Limanowej (1970-1972); bol medzi činiteľmi, zásluhou ktorých sa mesto a okres vykreditovali na dôležité turistické stredisko. V roku 1973 sa stal predsedom Verejného výboru pre plynofikáciu mesta Limanowa, ktorého cieľom bolo zavedenie plynu do domácností nielen v meste, ale aj v okolitých obciach. Podporoval zriadenie modernej okresnej nemocnice, domu kultúry, autobusovej stanice a depa, vybudovanie mestského vodovodu, kanalizácie a čističky odpadových vôd, výstavbu bytových domov, mestských jasiel a výstavbu ulice Kopernika. Dvadsať rokov bol medzi iniciátormi vzrušujúcich zážitkov, keď Limanowa súťažila o Majstra hospodárnosti a zapojila sa do televíznej súťaže Banka miest 440, ktorá spropagovala Limanowú v celoštátnom meradle. Bol čestným občanom Limanovej.

Jan Kubowicz.

Ďalšou z neobyčajných osobností, ktoré preslávili Limanovú, bol **biskup Piotr Longin Bednarczyk (1914-2001)**. Nielenže sa zaslúžil o rozvoj mesta, ale hlavne o zveladenie kostola Panny Márie Bolestnej. V najvyššej miere sa v roku 1966 pričínal ku korunovaniu limanovskej Piety a jej opätovnému korunovaniu (po krádeži koruny), ktoré vykonal Ján Pavol II. v roku 1983, ako aj k povýšeniu limanovského kostola na malú baziliku. Piotr Bednarczyk sa narodil v Limanowej, kde ukončil základnú školu. Strednú školu navštevoval v Tarnove. Po jej ukončení v roku 1933 začal študovať v učiteľskom seminári. Maturoval v roku 1935 v Krakove a svoju

pedagogickú prácu začal v Poznani. Zároveň študoval filozofiu na Poznanskej univerzite. Vypuknutie druhej svetovej vojny ho prinútilo vrátiť sa do svojho rodiska. V roku 1940 vstúpil do Vyššieho duchovného seminára v Tarnove a 3. júna 1944 tam prijal kňazskú vysviacku z rúk kardinála Adama Sapiehu. Získal dva doktoráty, prvý z filozofie a v roku 1952 z teológie na Jagelovskej univerzite v Krakove. Stal sa profesorom a vychovávateľom vo Vyššom duchovnom seminári v Tarnove. Dňa 12. februára 1968 bol menovaný za pomocného biskupa tarnovskej diecézy. Konsekrátorom bol krakovský arcibiskup Karol Wojtyła. Biskup Bednarczyk organizoval v diecéze veľa pastoračných a katechetických aktivít. Venoval sa hlavne mimoriadnemu propagovaniu mariánskeho kultu, obzvlášť Bolestnej Panny Márie v Limanowej. Do dôchodku odišiel v roku 1990 a potom žil v Limanowej. Od Svätého Otca Jána Pavla II., ktorý prechádzal cez Limanowú po ceste do Starého Sącza, prijal pred limanowskou bazilikou požehnanie pre novo postavený Jubilejný kríž na Mestskej hore.

Po odchode pápeža prišiel ku krížu a osobne tam priniesol pápežovo posvätenie.

Tento krátky a určite neúplny náčrt významných limanowských osobností končím slovami z úvodu fotografického albumu *Čriepky spomienok – Limanowa na starých fotografiách*, ktorý zobrazuje atmosféru mestečka z obdobia „belle epoque”, radostnú náladu dvadsiatych a tridsiatych rokov a jeho rozvoj do sedemdesiatych rokov 20. storočia: (...) *Akýže tu kvitol bujný život, akých úžasných ľudí tu bolo možné stretnúť, aké pestré sa tu písali životopisy, aké vzrušujúce sa tu stávali príhody (...).*

Fotografie:

Archív albumov *Čriepky spomienok*.

Literatúra:

- Stanisław Ociepka, *Był bez reszty zaangażowany w ruch ludowy – w 145. rocznicę urodzin Józefa Mamaka*, „Echo Limanowskie” nr 224 – 225, maj – czerwiec 2013 r.;
- Stanisław Ociepka, *Dr Stanisław Nowak – ostatni starosta limanowski w II Rzeczypospolitej*, „Echo Limanowskie” nr 222 – 223, marzec – kwiecień 2013 r.;
- Stanisław Ociepka, *Franciszek Bujak – autor monografii Limanowej z początku XX wieku*, „Echo Limanowskie” nr 222 – 223, marzec – kwiecień 2013 r.;

- Stanisław Ociepka, *Limanowa – ośrodek aktywnej działalności gniazda „Sokoła”*, „Echo Limanowskie” nr 222 – 223, marzec – kwiecień 2013 r.;
- ks. Stanisław Wojcieszak, *Ród Bednarczyków ze Słonecznej*, „Echo Limanowskie” nr 222 – 223, marzec – kwiecień 2013 r.;
- Stanisław Ociepka, *Nowe odkrycie*, „Echo Limanowskie” nr 220 – 221, styczeń – luty 2013 r.;
- Stanisław Ociepka, *Okruchy pamięci w obrazach limanowskich malarzy*, „Echo Limanowskie” nr 210 – 211, marzec – kwiecień 2012 r.;
- Andrzej Kulig, *Profesor Wiktor Józef Mamak – wybitny w dziedzinie budowy dróg wodnych i regulacji rzek*, „Echo Limanowskie” nr 210–211, marzec–kwiecień 2012 r.;
- Stanisław Ociepka, *Burmistrz Limanowej przed I wojną światową Walerian Wieniawa Zubrzycki*, „Echo Limanowskie” nr 210 – 211, marzec – kwiecień 2012 r.;
- Stanisław Ociepka, *Walenty Gawron – ludowy pisarz*, „Echo Limanowskie” nr 214 – 215, lipiec – sierpień 2012 r.;
- A. Kulig, *Z kart historii starowiejskiego dworu i limanowskiego ogrodu. Okres przedwojenny – dzieje rodziny Marsów, cz. I*, „Echo Limanowskie” nr 218 – 219, listopad – grudzień 2012 r.;
- Stanisław Ociepka, *Szacunek za dokonania w przeszłości*, „Echo Limanowskie” nr 186 – 187, marzec – kwiecień 2011 r.;
- Stanisław Ociepka, *Żył dla Limanowej*, „Echo Limanowskie” nr 196 – 197, styczeń – luty 2011 r.;
- Zofia Wiśniewska, *Jan Gawron – długoletni wójt starowiejski, pisarz, działacz i obrońca ludu*, „Echo Limanowskie” nr 200 – 201, maj – czerwiec 2011 r.;
- Stanisław Ociepka, *Trwał do końca na posterunku*, „Echo Limanowskie” nr 202 – 203, lipiec – sierpień 2011 r.;
- Stanisław Ociepka, *Jeden z pionierów polskiej ginekologii – prof. January Zubrzycki*, „Echo Limanowskie” nr 184 – 185, styczeń – luty 2010 r.;
- Elżbieta Wojtas – Ciborska, *Księga limanowian – biografie ludzi związanych z Ziemią Limanowską*, Limanowa, 2006.
- *Z Pamiętnika Antoniego Józefa Nogi Marsa*, Limanowa, 6 grudnia 1904.
- Wydawnictwo przygotowane przez społeczny zespół redakcyjny, *Limanowa miasto w Beskidzie Wyspowym*, Limanowa, 2007.
- Praca zbiorowa pod red. Stanisława Ociepki – album fotograficzny, *Okruchy pamięci – Limanowa na starej fotografii*, Limanowa, 2008.
- Praca zbiorowa pod red. Stanisława Ociepki – album fotograficzny, *Okruchy pamięci – Limanowa na nowszej fotografii*, Limanowa, 2010.
- Praca zbiorowa pod red. Stanisława Ociepki – album fotograficzny, *Okruchy pamięci – Suplement*, Limanowa, 2012.

Stanislaw Ociepka. Učiteľ, pedagóg, bývalý zástupca riaditeľa Združenej samosprávnej školy č. 3 v Limanowej. Vychoval a učil dve pokolenia Limanowčanov. 24 rokov plnil funkciu zástupcu tejto školy a podieľal sa na jej rozvoji. Bol úspešným didaktikom, čoho dôkazom sú dobré výsledky mnohých jeho žiakov na predmetových súťažiach a olympiádach, napr. trojnásobné víťazstvo v krajskej súťaži. V roku 1987 bol za prácu s mládežou a organizovanie školských a príležitostných podujatí odmenený zlatým odznakom *Za zásluhy o rozvoj mesta a obce Limanowa*. Za celoživotnú pedagogickú prácu získal trojnásobné ocenenie Krajského školského inšpektora a v roku 1977 cenu Ministra vzdelávania a osvet. Dlhé roky pôsobí ako verejný činiteľ a zapája sa do mediálnej propagácie mesta. V roku 1993 bol spoluzakladateľom a redaktorom časopisu *Echo Limanowskie* a posledných 16 rokov je jeho hlavným tvorcom. Napísal niekoľko spomienkových článkov náučného charakteru. Sú to väčšinou reportáže z minulosti, v ktorých si spomína na ľudí a udalosti v Limanowej. Pracovitosť, nápaditosť, ale predovšetkým účinnosť pôsobenia S. Ociepku sa pričínili k veľkej popularite tohto časopisu. Jeho grafická kvalita a obsah nezostávajú bez povšimnutia nielen na lokálnom fóre, ale aj na mediálnom trhu, čoho dôkazom je veľa ocenení a vyznamenaní. S. Ociepka je iniciátorom a koordinátorom propagačných aktivít v prospech mesta. Viedol editorské práce pri zostavovaní publikácie *Limanowa, mesto v Beskide Wyspowom*. Je redaktorom publikácií: *Putovanie rokmi – jubilejné kalendárium*, kniha vydaná pri príležitosti 40. výročia Združenej samosprávnej školy č. 3 v Limanowej; *Umenie nepozná hranice*, týka sa medzinárodného sochárskeho a maliarskeho plenéru; *Limanowska kalvária*; *Jubileum 73. výročia Kupeckého tovarišstva v Limanowej*; *Limanowa – Dolný Kubín – 40 rokov spolu*. Z jeho iniciatívy, podľa jeho návrhu a pod jeho redakciou vyšli tri fotografické albumy *Čriepky spomienok*, ktoré ukazujú Limanowu v priereze 20. storočia. Za aktivity podporujúce propagáciu a rozvoj mesta dostal titul aj medailu *Za zásluhy o rozvoj mesta Limanowa*.